

Список використаної літератури:

1. Баник М. В. Особенности биотопического распределения обыкновенной лисицы (*Vulpes vulpes* L.) в Украине / М. В. Баник, Е. В. Скоробогатов, А. А. Атемасов // Матер. Междунар конф. «Чтения памяти А.П. Крапивного» – Харьков, 2009. – С. 117–128.
2. Гришок Л.П., Падалка О.В. Епізоотологічне районування території України в залежності від напруженості епізоотичної ситуації щодо сказу //між від. темат. наук. зб. «Ветеринарна медицина». - № 82. – Харків, 2003. – С. 184-189.
3. Гришок Л.П., Падалка О.В. Епізоотологічний моніторинг. Сказ тварин. //Ветеринарна медицина України. - № 8. – 2003. – С. 21-24.
4. Макаров В. В. Бешенство: очерк мирового нозоареала и общие элементы контроля /В.В. Макаров //Ветеринарная Патология. М., 2002. - С. 12-20.
5. Нуйкин Я.В. Материалы и методы эпизоотологической нозогеографии / Я.В. Нуйкин. – М., 1977. – 27 с.
6. Падалка О.В. Динаміка епізоотичного процесу та напруженість епізоотичної ситуації щодо сказу в різних регіонах України / О.В.Падалка // Аграрний Вісник Причорномор'я. – 2003. – С. 46-53.

Анализ данных, что характеризуют эпизоотическую ситуацию по бешенству в Украине, свидетельствуют о тенденции ее к увеличению. Как результат, имеет место неконтролируемое постоянное увеличение популяции лисиц и количества бродячих и безпритупных собак, что в целом обуславливает непрерывность эпизоотического процесса, снижает эффективность антирабических вакцинаций бродячих собак.

The analysis of data that characterize an epizootic situation on rage in Ukraine, testify to its tendency to increase. As the result, takes place uncontrollable constant increase in population of foxes and quantity of vagrant and bezpritulny dogs that as a whole causes a continuity of epizootic process, reduces efficiency of antirabichesky vaccination of vagrant dogs.

Дата надходження в редакцію: 12.01.2013 р.
Рецензент: д.вет.н., професор В. Ю. Кассіч

УДК:636.09:61698:578.824:614.47:57.083.3

ЕПІДЕМІЧНА ТА ЕПІЗОТИЧНА СИТУАЦІЯ ЗІ СКАЗУ В ПОЛТАВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Н. О. Авраменко, к.вет.н., доцент, Сумський НАУ

В Україні останнім часом загальною тенденцією захворюваності на сказ стало переважання його прояву серед диких тварин, собак і котів. Моніторинг у популяції бездоглядних тварин повинен проводитися на постійній основі, тому що він необхідний для контролю ситуації щодо сказу і своєчасному прийманню заходів щодо недопущення розповсюдження цієї хвороби.

Ключові слова: сказ, скажені тварини, епізоотична ситуація, структура захворюваності тварин на сказ.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сказ – гостро перебігаюча інфекційна хвороба, яка спричинюється нейротропним вірусом і характеризується ураженням центральної нервової системи. Хворіють на сказ всі теплокровні і людина. Складна епізоотична та епідемічна ситуація спостерігається більш ніж у 110 країнах світу [7]. Сказ є економічним тягарем для країни у зв'язку з високою вартістю лікування потерпілих, діагностики, епідеміологічного, епізоотологічного нагляду, профілактичної та постекспозиційної обробки людей, імунізації тварин.

Зв'язок з важливим науковим і практичним завданням. В Україні останнім часом загальною тенденцією захворюваності на сказ стало переважання його прояву серед диких тварин, собак і котів, які стають основним джерелом збудника для людини та сільськогосподарських тварин, насамперед великої рогатої худоби [4]. Від-

булося зміщення напруги епізоотичної ситуації з південно-східної території в північну, східну та центральну частини. Виходячи з наявної епізоотичної ситуації, вся територія України є зоною стійкого неблагополуччя щодо сказу. Його вогнища реєструються в усіх природно-географічних зонах. Найбільш ураженими є зони Полісся і Лісостепу (Полтавська, Харківська, Луганська, Сумська, Чернігівська області) [1].

Аналіз літературних даних, в яких започатковано розв'язання проблеми. Щороку на земній кулі від сказу гине близько 50 тис. людей та 1 млн. тварин. Частка дитячої смертності складає 30 – 50% від загальної кількості загиблих людей. Аналіз даних, що характеризують епізоотичну ситуацію зі сказу в Україні, свідчить про тенденцію до її збільшення [2]. Активізуються природні вогнища сказу, збільшується кількість випадків захворювання серед диких м'ясоїдних, які є джере-

лом і резервуаром збудника хвороби. До епізоотичного процесу сказу більш інтенсивно стали втягуватись свійські та синантропні тварини [5]. Боротьба зі сказом була і залишається важливою проблемою ветеринарної медицини. Заходи, що вживаються з метою покращення епізоотичної ситуації в Україні, виявляються недостатніми [3]. Тому специфічна профілактика сказу на сьогоднішній день стає ще актуальнішою.

Метою досліджень було вивчення епізоотичної ситуації щодо сказу тварин в Полтавській області на сучасному етапі

Матеріали і методи досліджень. Матеріалом досліджень були: акти епізоотологічних досліджень неблагополучних щодо сказу пунктів, статистичні дані Головного управління ветеринарної медицини в Полтавській області, річні звіти Полтавської обласної державної лабораторії ветеринарної медицини. При виконанні роботи користувались комплексним епізоотологічним методом досліджень [6].

Результати власних досліджень. Тривалий час Полтавська область була у лідерах по кількості зареєстрованих випадків сказу тварин. З 1998 року за рік реєструвалося більше 100

випадків, в окремі роки — більше 200 і 300. Зміни на краще відбулися 2 роки назад. У 2008 році було зареєстровано 93 хворі на сказ тварини, а у 2009 — 17. Позитивним зрушенням в подоланні напруженої епізоотичної ситуації зі сказу сприяло впровадження на території області пероральної імунізації диких тварин (розкладання харчових приманок, з вакциною проти сказу) на великих площах території області, яка проводиться під керівництвом Головного управління ветеринарної медицини сумісно фахівцям ветеринарної медицини працівниками лісового господарства і мисливцями.

У 2008 р. відмічалась максимальна кількість захворілих на сказ тварин (93), у 2011 р. — мінімальна (16). В м. Полтава та приміських районах за даний період зареєстровано 6 випадків захворювання тварин на сказ. За досліджуваний період сказ виявлено у 251 тварини різних видів. У структурі захворюваності тварин на сказ червона лисиця займає 40,2%, коти — 28,7%, собаки — 19,5%, велика рогата худоба — 7,2%, інші види тварин (куниці, вовки, коні, єнот, собаки, дрібна рогата худоба) — 4,4% (рис. 1).

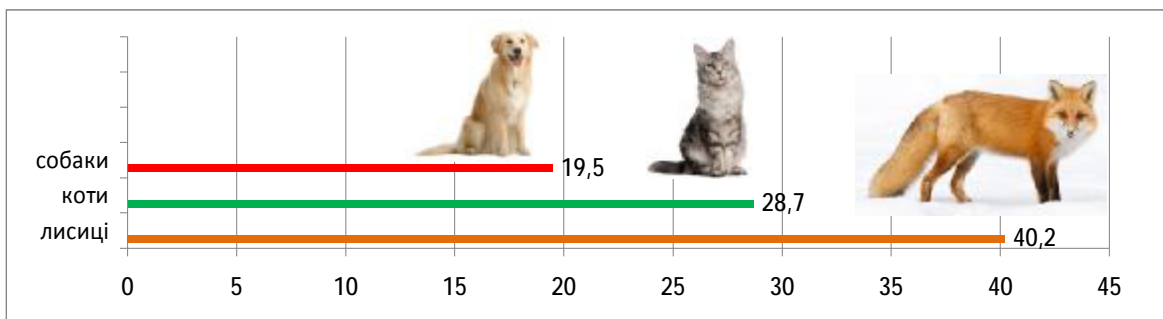

Рис. 1. Структура захворюваності щодо сказу на території Полтавської області за 2008-2012 роки

Найчастіше нападають на людей саме ті тварини, які мають хазяїв. У 2011 році до лікувальних закладів Полтавської області звернулося 2838 постраждалих від тварин, з них від бездоглядних котів постраждало 105 осіб, а от від «хазяйських» — 473. Майже така кількість не уникнула неприємної зустрічі з бездоглядними собаками (468), тоді, як від собак, що мають хазяїв зазнали нападів 1653. За 6 місяців 2012 року за антирабійною допомогою звернулося 1446 осіб, в т. ч. 346 дітей. Найбільше — у Полтаві (409 осіб/76 дітей), Кременчуці (210/58), Комсомольську (60/12), Лубенському (70/17), Мирго-

родському (68/15), Кременчуцькому (60/24), Пирятинському (60/20) районах. Від домашніх тварин постраждало 1390 осіб (96%), в т. ч. від собак — 1063 (від хазяйських — 801 — 75%, від бездоглядних — 262). Дуже часто кусають коти — 292 випадки. Набагато рідше — інші тварини та домашні гризуни — 35 випадків. Постраждали від диких тварин — 56: від лисиць — 21, від єнота — 1, куниць — 5, від кажанів — 3, від гризунів та інших — 26. У структурі захворюваності на сказ диких тварин в Полтавській області за даний період лисиці займають 92,6%, куниці — 4,6%, вовки — 1,8%, та єнотовидний собака — 1,0% (рис. 2).

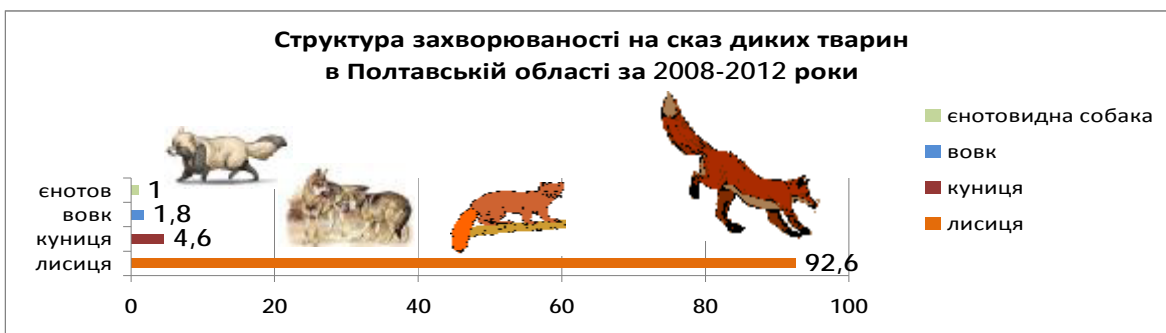

Рис. 2. Структура захворюваності на сказ диких тварин

Таким чином, основним джерелом збудника сказу тварин в Полтавській області є червона лисиця.

В м. Полтава за період з 2008 року і по сьогодні - випадків сказу не зареєстровано. Благополуччя епізоотичної ситуації стало можливим в основному завдяки максимальному охопту щепленнями проти сказу домашніх тварин (собак, котів) у населення, постійному ветеринарному контролю за проведенням заходів із залученням тварин (гастролі цирків, пересувних зоопарків, виставки собак та кішок), а також відлову бездоглядних тварин та масових дератизацій (знищен-

ня гризунів). Причини, які можуть сприяти виникненню сказу в м. Полтава, наступні:

По-перше, державні лікарні ветеринарної медицини міста не можуть забезпечити повний охват щепленнями проти сказу поголів'я утримуваних в місті домашніх тварин (собак, котів) через їх неповний облік установами житлового господарства, відсутність в місті реєстрації домашніх собак і котів та єдиного реєстру. В 2012 році службою держветмедицини щеплено проти сказу - собак 7225 голів, котів 1587 голів, (рис. 3) але це іде не все поголів'я. В місті утримується більше собак та котів, але їх точна кількість невідома.

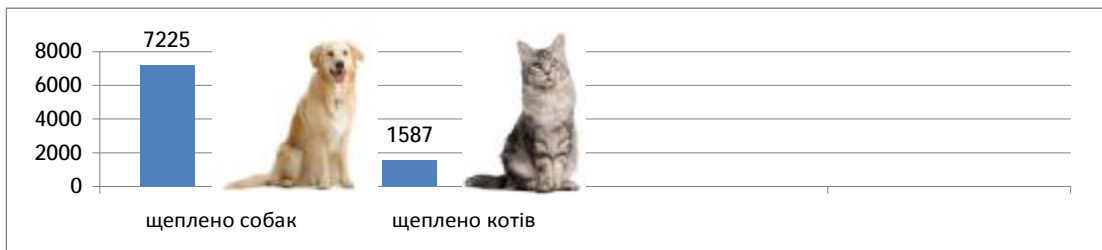

Рис. 3. Результати щеплення тварин проти сказу в м. Полтава за 2012 рік

По-друге, не зважаючи на роботу, яка проводиться КАТП-1628 по відлову бездоглядних тварин (за 2011 рік відловлено 2485 голів бездоглядних тварин, за 9 місяців 2012 р. - 1613 голів, йде зменшення), в місті є ще дуже значна кількість бродячих собак і котів, які не щеплені і наносять укуси людям: в 2011 році із загальної кількості 721 укусу - 244 укуси були нанесені бездоглядними тваринами (33,8 %), за 9 місяців 2012

р. - 98 укусів бездоглядними тваринами (24,2 %), тобто третя - четверта частина укусів людям наноситься бездоглядними тваринами (рис. 4 та 5). Фактично кількість бездоглядних тварин не зменшується, продовжується неконтрольоване розмноження безпритульних тварин, збільшується їх кількість і відповідно - загроза укусів людей, захворювань їх на сказ.

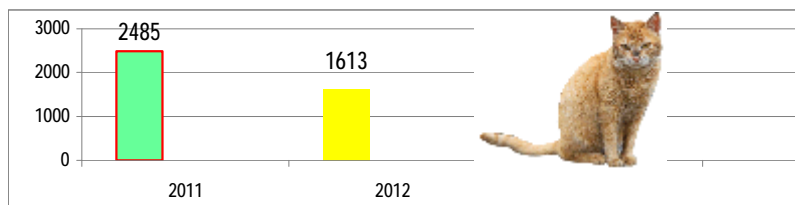

Рис. 4. Кількість бездоглядних тварин, яких було виловлено на території м. Полтава за 2011-2012 роки

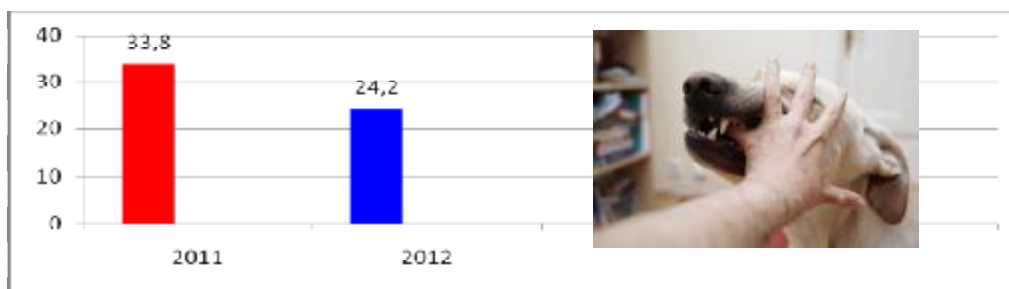

Рис. 5. Кількість укусів, нанесених бездоглядними

По третє, частина власників собак допускають порушення «Правил утримання тварин ...», такі як: ухилення від імунізації проти сказу, вигул та тренування собак у невстановлених місцях, тримання сторожових собак без прив'язі, виведення собак у громадські місця та перевезення у загальному транспорті без повідків і намордників, та інші. Такі дії власників домашніх тварин вимагають втручання як контролюючих служб, органів комунальної служби, так і правоохоронних органів - міліції.

По-четверте, невизначеність комунального господарства та необізнаність власників собак щодо місць розташування вигульних майданчиків для собак. Вигул собак проводиться в місцях загального користування та дозвілля людей: скверах, парках, шкільних стадіонах, спортивних майданчиках, чим порушуються вимоги законодавства, санітарно-гігієнічні вимоги та створюється загроза для здоров'я і життя людей.

По-п'яте, в місті ще здійснюється торгівля домашніми тваринами у невстановлених місцях (по вул. Чапаєва), незважаючи на функціонування відповідного ветеринарно-санітарним вимогам зоологічного ринку на ТРК „Алмазний“. Також ситуацію погіршує застаріла законодавча база щодо утримання собак та котів, діючі правила прийняті 17.06.1980 р. і не відповідають вимогам сучасності. Перераховані вище причини призводять до ускладнення епізоотичної ситуації в місті. Ситуація, що склалась, потребує вжиття невідкладних заходів по виконанню „Комплексної програми основних заходів профілактики та боротьби зі сказом на 2011-2015 р.р. в м. Полтава“, що включає організаційні, профілактичні та вимушені заходи, виконання яких закріплено за відповідними службами міста. На підставі вище викладеного заплановано розробку та затвердження міських „Правил утримання домашніх та безпритульних тварин у м. Полтава“, визначення місць вигулу домашніх тварин, встановлення в місцях загального користування та дозвілля людей (скверах, парках, шкільних стадіонах, спортивних майданчиках та інш.) табличок „Вигул собак заборонено“, організацію контролю за дотриманням належного санітарного стану під'їздів,

сходів, сходинкових майданчиків в будинках та прибудинкових територій, створення єдиного міського обліку домашніх тварин, організація роботи пункту тимчасового утримання відловлених бездоглядних тварин у відповідності з ветеринарно-санітарними вимогами, проведення в місті планових профілактичних щеплень собак та котів проти сказу в повному обсязі, забезпечення проведення на ринках дезінфекції та дератизації у відповідності з вимогами „Ветеринарно-санітарних правил для ринків“ та не допускати наявності на ринках бездоглядних тварин.

Щеплення котів і собак «Броварабіс V – RG» вакциною проводиться один раз на рік краще восени, коли збільшується число бродячих тварин, або перед початком їх парування. В випадках установаження сказу вводиться карантин.

Перспектива досліджень. Дослідження з цього напрямку дозволять контролювати ситуацію щодо сказу і своєчасно приймати заходи щодо недопущення розповсюдження цієї інфекції.

Висновки.

1. У 2008 р. в Полтавській області відмічалась максимальна кількість захворюлих на сказ тварин (93), у 2011 р. – мінімальна (16). В м. Полтава та приміських районах за даний період зареєстровано 6 випадків захворювання тварин на сказ. У структурі захворювання тварин на сказ червона лисиця займає 40,2%, коти – 28,7 %, собаки – 19,5 %, велика рогата худоба – 7,2 %, інші види тварин – 4,4%.

2. У структурі захворюваності на сказ диких м'ясоїдних в Полтавській області лисиці займають 92,6 %, куниці – 4,6 %, вовки – 1,8 % та снотовидний собака – 1,0 %.

3. В м. Полтава за період з 2008 року і по сьогодні - випадків сказу не зареєстровано. Благополуччя епізоотичної ситуації стало можливим в основному завдяки максимальному охопту щепленнями проти сказу домашніх тварин (собак, котів) у населення, постійному ветеринарному контролю за проведенням заходів із залученням тварин (гастролі цирків, пересувних зоопарків, виставки собак та кішок), а також відлову бездоглядних тварин та масових дератизацій (знищення гризунів).

Список використаної літератури:

1. Коробченко М. А. Зооноз сказу у диких і синантропних угрупованнях ссавців Східної України

/М. А. Коробченко // Матер. Междунар. конф. ZOOCENOSIS 2007 «Біорізноманіття та роль тварин в екосистемах». – Дніпропетровськ: ДНУ, 2007. – С. 486–487.

2. Недосєков В.В. Оздоровлення території України від сказу – невідкладні завдання науки і практики / В.В. Недосєков, Л.П. Гришок, І.М. Полупан, М.Ю. Іванов // Ветеринарна медицина України. – 2009. - №2. – С. 12-13.

3. Некрасова Л., Маринюк В. Ситуація з профілактики сказу в Україні //Ветеринарна медицина України, № 2. – 2000. – С. 20.

4. Павленко М., Троценко З. Деякі аспекти епізоотології сказу в Україні //Ветеринарна медицина України, № 2. – 2000. – С. 18-19.

5. Профілактика бешенства собак / А.В. Борисов, П. Цеден-хуу, И.А. Домский [и др.] // Современ. пробл. охотничьего собаководства: матер. Междунар. науч.-произв. конф. - Киров, 2004. - С.19-23.

6. Нуйкин Я.В. Материалы и методы эпизоотологической нозогеографии / Я.В. Нуйкин. – М., 1977. – 27 с.

7. Rotivel Y. et al. Rabies is risk for traveling children //Arch. Pediatr. – 1988. Vol. 5. № 5. P. 561-567.

В Украине в последнее время общей тенденцией заболеваемости на бешенство стало увеличение его проявления среди диких животных, собак и кошек. Мониторинг в популяции безпритупленных животных должен проводиться на постоянной основе, потому что он необходим для контроля ситуации по бешенству и своевременному принятию мер по предотвращению распространения этой болезни.

In Ukraine recently the increase in its manifestation among wild animals, dogs and cats became the general tendency of incidence on rage. Monitoring has to be carried out to populations of bezpritulny animals on a constant basis because it is necessary for situation control on rage and timely acceptance of actions concerning prevention of a raspostraneniye of this illness.

Дата надходження в редакцію: 12.01.2013 р.

Рецензент: д.вет.н., професор В. Ю. Кассіч

УДК 619:616.98.07:636.9:578.8

ДІАГНОСТИЧНА ЦІННІСТЬ ГЕМАТОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИ ПАНЛЕЙКОПЕНІЇ КОТІВ

В. В. Гаркава, Сумський НАУ

Г. І. Гарагуля, к.вет.н., доцент, Харківська державна зооветеринарна академія

С. Г. Матковська, к.вет.н., доцент, Харківська державна зооветеринарна академія

О. Ю. Михайлов, студент, Харківська державна зооветеринарна академія

В статті розглядається діагностична цінність гематологічного дослідження за захворювання на панлейкопенію котів. Інфекційний процес супроводжується розвитком лейкопенії і нейтропенії, виявлення яких дозволяє поставити діагноз без використання дорогих вірусологічних методів діагностики.

Ключові слова: панлейкопенія котів, гематологічне дослідження

Актуальність проблеми. Панлейкопенія котів (парвовірусна інфекція котятчих, агранулоцитоз кішок, чума котів) – високо-контагіозне вірусне захворювання кішок, що характеризується лейкопенією, пропасницею, гастроентеритом, блювотою, дегідратацією та високою летальністю. Крім котів хворіють інші тварини: леопарди, гепарди, єноти, куниці [1, 8].

Збудник хвороби – парвовірус кішок, виділення та вивчення якого різні автори вказують по-різному: від 1928 до 1964 року. Вірус доволі стабільний, і зберігається у приміщеннях до 1 року, стійкий до дії фенолу, ефіру, хлороформу. Репродукція парвовірусу відбувається в клітинах, що інтенсивно діляться (клітини червоного кісткового мозку, слизової оболонки кишечника). Це пояснюється двома важливими особливостями вірусу: можливістю проникнення в клітину лише в

період підготовки до поділу (періоди G₁ – пресинтетичний та S – синтетичний) і необхідністю використання клітинного ферменту ДНК-залежної ДНК-полімерази, що синтезується до періоду подвоєння клітинної ДНК. Зараження відбувається аліментарно та аерогенно. Інфекційний процес може бути гострим чи підгострим (у кошенят до 12-місячного віку та котів старших 7-8 років) або характеризується вірусносійством, коли інфікована тварина може стати джерелом збудника інфекції для інших котів [1, 3, 8].

Однією з найважливіших ознак хвороби, що дала їй назву, є розвиток важкої лейкопенії. Це пов'язується з одного боку із руйнуванням циркулюючих лейкоцитів, а з другого – з ураженням кісткового мозку і руйнуванням попередників лейкоцитів, особливо нейтрофілів. На відміну від панлейкопенії інші інфекційні захворювання котів